
DRUŽENJE I PRIJATELJSTVO KAO DRAGA USPOMENA

Radun Mićković

Brojne veoma značajne funkcije u obrazovnim, naučnim, kulturnim ustanovama, u društveno - političkim organizacijama i državnoj upravi nijesu Božinu Ivanovića udaljile od svojih drugova iz rane mladosti, od rodbine i prijatelja. Poznata je, u istorijskom slijedu potvrđena konstatacija da vlast i moć kvare ljudi. Božina je, kad je riječ o tome, veoma rijetki izuzetak. Rekao sam, i sada to ponavljam, pri oproštaju od njega na Čepurcima i u Doljanima 11. oktobra 2002, da je „kod njega bilo najpohvalnije to što nije sa sticanjem novih položaja mijenjao svoju prirodu, svoj način ophođenja prema ljudima“. Bio je srećan da se sa starim i novim drugovima i prijateljima „nađe u kafani, na sportskim terenima, na izletima, u lovu, da ih okupi u svom nadaleko poznatom gostoprimnom domu, uz bogatu trpezu i pjesmu“. Posebno je uvažavao po godinama starije ljude od sebe i nikad nije prolazio ispred njih na nekom javnom mjestu, bez

obzira na njihov položaj u društvu. To nije bila demagogija već sasvim iskreno ponašanje u određenim prilikama.

S Božinom sam se družio i prijateljevao još od januara 1964, od mog povratka u Crnu Goru, a naše druženje je bilo posebno intenzivno od 1974, pa do kraja njegovog života. Bio sam u prilici da budem svjedok njegovih odnosa s brojnim ličnostima iz kruga poslenika iz oblasti obrazovanja, kulture i nauke sa cijele teritorije bivše SFRJ, kao i da se uvjerim u njegove srdačne i spontane odnose s brojnim osobama iz kruga njegovih starih drugova, prijatelja i brojne rodbine. Uzvrćali su mu svi na isti način, a on je neprekidno nastojao i uspijevao da stekne nove prijatelje i time se s pravom ponosio.

Na šednicama republičkih sekretara za obrazovanje, kulturu i nauku i njihovih saradnika izazivao je posebne simpatije smislom za puni doprinos atmosferi opuštenosti i uzajamnog razumijevanja i sporazumijevanja, naročito na planu kulturne i naučne saradnje s inostranstvom. Svojim došetkama uspijevao je, na primjer, da nasmije uvijek namrgođenog Stipa Šuvara i da ga izazove na duhovite replike. Posebno je zadovoljstvo bilo slušati njihovo duhovito nadmetanje u pauzama i nakon završetka sastanaka, za vrijeme zajedničkog objeda.

Ispoljavao je visok stepen tolerancije prilikom suočeljavanja različitih gledanja na aktuelne probleme u obrazovanju, kulturi i nauci. Ja sam se, npr. zalagao za naše uporno i neprekidno nastojanje da Republika Crna Gora omogući što brže otvaranje novih visokoškolskih ustanova, za obezbjeđenje znatno više novca za zaštitu kulturno-istorijskih spomenika i pripremu i izdavanje kapitalnih djela i što uspješniju afirmaciju crnogorske nacionalne kulture u zemlji i inostranstvu. On je to intimno

podržavao, ali nije bio dovoljno uporan na sednicama Izvršnog vijeća i Skupštine Crne Gore da izdejsstvujemo povoljne odluke. Pristajao je na kompromise kad to, po mom sudu, nije trebalo da čini, makar i po cijenu da podnesemo neopozive ostavke na funkcije sekretara i zamjenika Republičkog sekretarijata za obrazovanje, kulturu i nauku. Oko toga smo se žestoko sporili, ali to nije uticalo na nastavljanje našeg iskrenog prijateljstva, što je prvenstveno njegova zasluga. Zbog razilaženja u mišljenjima on nije odustajao od druženja i prijateljstva ni s mnogim drugim ličnostima, cijeneći da je dokazano prijateljstvo veliko bogatstvo koje valja obostrano čuvati. On je uvijek bio spreman da za tu dragocjenost inicijativa potekne od njega. Tako se ponašao i u vrijeme „događanja naroda“, tačnije kazano divljanja velikosrpskog nacionalizma 1988. i tzv. Antibirokratske revolucije januara 1989, kad se jedan broj njegovih saradnika i članova šire rodbine na ružan način distancirao od njega i članova njegove porodice.

Božina je posebno uživao da u svom domu u Maslinama ugosti svoje stare i nove prijatelje, kao i brojne saradnike i rođake. Gotovo svakodnevno njegova dnevna soba iz koje se ulazilo u vinski podrum bila je puna gostiju. Po starom običaju on je, uz bogatu mezu, služio piće i podsticao društvo na pričanje zanimljivih anegdota s prostora Kuća i drugih krajeva Crne Gore i na pjevanje crnogorskih narodnih pjesama. To uživanje pored kamina trajalo je obično 2 do 3 sata, a ponekad i duže. Gost u Božininom domu 1994. bio je i princ Nikola Petrović, uz pratnju Ljubomira Kapisode, dugogodišnjeg direktora Zavoda za zaštitu spomenika kulture Crne Gore i nekoliko kulturnih poslenika iz Zajednice muzeja Crne Gore.

Društvo je bilo impresionirano toplim dočekom i uopšte atmosferom koja je trajala za sve vrijeme toga druženja. Tom prilikom smo upoznali princa s istorijskom pošetom knjaza Nikole Medunu 1894, njegovom čuvenom zdravicom Kučima izgovorenom na skupu organizovanom u njegovu čast i knjaževom odlukom da se njegovim novcem sagrađe dvije, u to vrijeme raskošne crkve na kučkim Ublima i na Krstu od Prevlake na kučkim Komovima.

Mnoge Božinine kolege po struci i funkcijama s prostora bivše Jugoslavije bile su u prilici da dožive nenadmašno gostoprinstvo u njegovom domu. Pričali su mi o tome mnogi od njih, a posebno Stipe Šušvar koji je, između ostalog bio naročito impresioniran lucidnošću i toplim dočekom Božinine majke Milje, starice u devedesetoj godini života.

Božinina neposrednost uticala je na to da se ljudi koji se prvi put srijeću s njim ophode prema njemu kao da se radi o starim poznanicima. Šećam se razgovora nas dvojice s princem Dmitrijem Nikolajevičem Romanovim, praunukom kralja Nikole Petrovića, unukom njegove kćerke Milice, supruge velikog knjaza Petra Nikolajeviča Romanova. Primili smo ga na razgovor na sugestiju Muzeja Crne Gore - Cetinje i tadašnjeg državnog vrha Republike Crne Gore. Njemu je odobrena poseta Crnoj Gori na prijedlog tadašnjeg ambasadora SFRJ u Holandiji Stane Tomašević-Andersen, s kojom se Dmitrij srio na nekom prijemu u glavnom gradu Holandije. Pričao nam je svoje uspomene iz djetinjstva u vrijeme izbjegličkog života u Italiji kod italijanske kraljice Jelene, sestre njegove babe Milice. Taj razgovor je bio izuzetno zanimljiv. Čuli smo, između ostalog, da je Jelenu, odjevenu u običnu građansku nošnju često pratio do

napuljske luke, đe je ona išla da peca ribu. Tamo je bilo puno prosjaka. Jelena je svakome dala poklon, ali nije otkrivala svoj indetitet. Njegova baba Milica nije se upuštala u političke rasprave, ali je žestoko reagovala, riječju i pokretom glave i ruke, ako bi neko nešto negativno rekao o Crnoj Gori i posebno o njenim roditeljima.

Božina je uvijek bio spreman da svojim drugovima i prijateljima pruži svaku moguću pomoć u slučaju bolesti i smrti u njihovim porodicama. Ja sam se u to lično uvjerio u vrijeme liječenja i smrti mog starijeg sina Ranka. I to je ubjedljiv dokaz njegove plemenite duše koja je duboko saosećala s nevoljama prijatelja.

Njegovo ponašanje prema kolegama iz struke, saradnicima, drugovima i prijateljima posljedica je, u dobroj mjeri, dobrodušnosti koju je naslijedio od roditelja i bližih i daljih predaka po očevoj i majčinoj lozi, a i ugledanja na lijepe primjere čojstva i junaštva Marka Miljanova, koji imaju trajnu vrijednost ako se iskreno želi ostvarenje humanog društva socijalne pravde, društva jednakih šansi za sve njegove stanovnike u njihovoj težnji ka ostvarenju životnih ciljeva. Ja se nadam da će kontinuirano biti sve više mladih ljudi u Crnoj Gori koji će, poput Božine Ivanovića, afirmisati iskreno druženje i prijateljstvo i time doprinositi prevazilaženju svakovrsnih žestokih podjela u našoj državi, što će, bez sumnje, pozitivno uticati na budućnost Crne Gore.

Nama i danas, sedam godina od Božinine smrti veoma nedostaje druženje s njim, kao što je bilo, na primjer, nezaboravno krstarenje po Skadarskom jezeru, dragulju naše prirode i naše davne i bliže prošlosti, uz njegove znalačke komentare, duhovi-

te došetke i prvoklasno crno vino iz njegova podruma. Slijedimo ga dosljedno u iskrenom, prisnom druženju, čuvanju starih i sticanju novih prijateljstava kao veoma važnom faktorom u težnji da se ostvare dobri međuljudski odnosi u našem društvu.